

DUB LETNÍ

Quercus robur / English oak

až 40 m

duben–květen

Nejsem žádný troškař, pyšním se mohutnou, rozložitou korunou a popraskanou kůrou.

Jsem takový stromový dědeček, dožívám se často i půl tisíciletí. Mám rád, když na mě svítí slunce.

Nejlépe se mi daří v hluboké, výživné půdě.

běžný druh

Spolek
Ametyst

POZOR NA ZÁMĚNU!

Dub letní má na bázi čepele
„vykasané kalhoty“ (v létě je horko),
dub zimní má čepel sbíhavou k řapíku
(dlouhé kalhoty).

dub letní – krátký řapík

dub zimní – dlouhý řapík

Nejstarším dubům u nás je přes
1000 let. Loňské suché listy
opadávají až před vyrašením nových
na jaře. Při dlouhodobém ponoření
do vody dubové dřevo neuvěřitelně
ztvrdne – v podstatě částečně
zkamení (tzv. petrifikace).

TRNOVNÍK AKÁT

Robinia pseudoacacia / Black locust

až 20 m

květen–červen

Pocházím z Mexika a Severní Ameriky. Nejsem nijak náročný na půdy, přežiju i požáry a okusy. Mám výbornou regenerační schopnost a není divu, že jsem výrazná invazní dřevina.

Poznáš mě podle malých lichozpeřených lístků a trnů na stoncích. Moje bílé květy velmi příjemně voní, používají se v parfumerii, lékařství i gastronomii.

Plody vypadají jako tmavé a placaté lusky hrášku.

běžný druh

Spolek
Ametyst

POZNÁVACÍ ZNAKY

listy jsou složené z malých
oválných lístků
a lichozpeřené = poslední
lístek na vršku je sám

květy jsou bílé,
květenství
vypadá jako
hrozen

na větvích u listů
vyrůstají trny
(přeměněné palisty) = trnovník

plody jsou ploché
hnědé lusky s tmavými
semeny

Akát je celý kromě svých květů
jedovatý. Ze svých kořenů vylučuje
různé látky, které mají vliv na okolo
rostoucí druhy. Akát váže ze vzduchu
dusík a vylučuje ho do okolní půdy,
tím snižuje druhovou pestrost
ve své blízkosti.

HABR OBEČNÝ

Carpinus betulus / Hornbeam

15–25 m

duben–květen

Nejsem žádný drobek, řadím se mezi statné stromy s pravidelnou korunou. Dobře snáším časté řezání, proto bývám součástí živých plotů.

Mé listy s výraznou žilnatinou připomínají tvarem loďku a jejich obvod je značně zubatý. Mladé lístky vyrůstají z hnědých, špičatých pupenů a zprvu jsou hedvábně chlupaté. Dobře snáším stín, nedostatek vody a nevadí mi ani mráz.

běžný druh

Spolek
Ametyst

POZNÁVACÍ ZNAKY

plod v trojlaločnatém
obalu = křídle

samčí květenství
dlouhé jehnědy

Habr si můžete snadno splést s jilmem
habrolistým, který je ale mnohem vzácnější.

listy – okraj s dvojími
pilovitými zoubky
(habrrrrrrr)

habr obecný

jilm habrolistý

asymetrický
tvar listu

Dřevo habru patří mezi nejtvrdší
a nejpevnější. Používalo se na výrobu
dřevěných šroubů a hoblíků. Kůra
sloužila k barvení vlny.

BOROVICE LESNÍ

Pinus sylvestris / Scots pine

20–45 m

duben–červen

Patřím k původním českým druhům a dokážu vyrůst i na místech s nejrůznější půdou, včetně skal.

Mám jehlice spojené do dvojic, drobné šišky a šedohnědou rozpukanou kůru. V horní části a na větvích je moje kůra rezavá a loupe se v plátcích.

Lidé využívají nejvíce moje dřevo a pryskyřici. Olej z mých jehlic pomáhá při aromaterapii například proti zánětům.

běžný druh

Spolek
Ametyst

POZOR NA ZÁMĚNU!

Borovici lesní si lze splést s borovicí černou kvůli stejnému počtu jehlic ve svazku. Kmen borovice černé ale není v horní části rezavý.

Borovicím lesním se přezdívá sosna. Výraz se používal ještě dříve než bylo vymyšleno označení borovice.

BŘÍZA BĚLOKORÁ

Betula pendula / Silver birch

25–30 m

březen–květen

Díky mé výrazné černobílé kůře si mě s ostatními listnatými stromy jen tak nespleteš. Mám menší listy a typické jehnědy připomínající dlouhé housenky.

Nebojím se růst na holých plochách, jsem proto nazývána pionýrskou rostlinou. Jsem domovem pro velké množství živočichů, zejména hmyzu.

Lidé využívají moje dřevo, listy, kůra i mízu.

běžný druh

Spolek
Ametyst

POPIS STROMU

menší zubaté listy
s výraznou špičkou,
listy jsou zespoda lysé
narozdíl od vzácnějších
druhů

černobílé zbarvení kůry

Březová kůra je skvělý prostředek
na rozdělávání ohně v přírodě – hoří
(chytne) dokonce i za mokra.
Z čerstvé březové mízy se už v pravěku
vařením získávalo univerzální lepidlo.

RŮŽE ŠÍPKOVÁ

Rosa canina / Dog rose

1–3 m

květen–červen

Jsem planě rostoucí, opadavý keř. Poznáš mě podle světle růžových květů a trnů na stoncích. Z mých květů se po opylení na podzim tvoří šípky, plné vitamínu C, A, B, K. Lidé z nich připravují marmelády, čaje či domácí vína lahodné chuti.

Zmírňuji jarní únavu, snižuji cholesterol v krvi a zvyšuji odolnost vůči chřipce.

běžný druh

Spolek
Ametyst

POZNÁVACÍ ZNAKY

Naši předkové dávali šípkovou růži do souvislosti s ohněm a bojištěm. Středověcí básníci používali pro bitevní pole název „růžová zahrada“.

HLOH

Crataegus sp. / Crataegus

6–8 m

květen–červen

Vzrůstem vypadám jako keř či menší strom. Mám drobné listy s vroubkovanými okraji a trnité větvičky. Moje bílé nebo světle růžové květy se skládají z 5 okvětních lístků a připomínají květ hrušně.

Plodím krásně sytě červené kuličky plné léčivých látek. Přezdívá se mi srdeční léčivka, protože zlepšuji činnost srdce a snižuji krevní tlak.

běžný druh

Spolek
Ametyst

POZNÁVACÍ ZNAKY

Jednotlivé druhy hlohu se obtížně určují,
často se také kříží.

hloh jednosemenný

hloh obecný

5 okvětních lístků bílé
nebo světle růžové
barvy

laločnaté listy
s vroubkovanými
okraji

trny úzké,
špičaté,
v úžlabí listu

Osobní lékař Jindřicha IV. vynalezl
nápoj z hlohových semen, tzv. Sirupus
Senelorum. Ten pomáhá zlepšovat
krevní oběh.

PLICNÍK TMAVÝ

Pulmonaria obscura / Unspotted lungwort

10–30 cm

březen–květen

Daří se mi na světlých a vlhkých místech v lese s dostatkem humusu. Mám pětičetné květy hned v několika odstínech fialové až modré. Moje listy jsou chlupaté a mám silný stonek.

Jsem jedna z prvních jarních rostlin s nektarem pro hmyz.

Moje jméno ti napoví, že jsem skvělý pomocník na odkašlávání a regeneraci dýchacích cest.

Zábělá

Spolek
Ametyst

POZNÁVACÍ ZNAKY

pětičetné květy ve vícero
barevných variantách

tmavě zelené listy
se žláznatými
chloupky

silný
stonek

Plicník tmavý se může zaměnit
s kostivalem. Ten má však květy
jednobarevné a více povislé směrem
dolů.

PRYSKYŘNÍK PLAZIVÝ

Ranunculus repens / *Creeping buttercup*

10–50 cm

květen–srpen

Moje jméno prozrazuje, že jsem plazivá rostlina a dokážu pokrýt souvislou plochu půdy. Poznáš mě podle velkých květů zlatožluté barvy. Mé listy mají trojčetnou čepel.

Nebojím se růst kdekoli na vlhkých místech (louky, pole, příkopy). Libuji si na stanovištích s dostatkem živin.

Jsem jedovatý, přesto pomáhám v léčitelství a medicíně.

běžný druh

Spolek
Ametyst

POZNÁVACÍ ZNAKY

velké květy, 5 okvětních
lístků sytě žluté barvy

listy s trojčetnou
čepelí na dlouhých
řapících

stonky
dlouhé, často
plazivé

Pryskyřník plazivý působí tlumivě na centrální nervový systém a proti plísni, používá se při léčbě kloubů. Na vlhkých loukách je běžný také pryskyřník prudký, který se však neplazí, je proto vyšší a má užší úkrojky listů.

ČEKANKA OBEČNÁ

Oichorium intybus / Common chicory

30–120 cm

červenec–říjen

Mám typické velké, blankytně modré květy na silných stoncích. Spodní listy připomínají listy pampelišky a tvoří přízemní růžici. Listy na stoncích jsou menší.

Málokdo o mě ví, že jsem skvělá nektarodárná rostlina. Jsem užitečná léčivka. Hodím se na výrobu sirupu nebo náhražky kávy – cikorky.

běžný druh

Spolek
Ametyst

POZNÁVACÍ ZNAKY

výrazné blankytně
modré květy – jednotlivé
okvětní lístky jsou
na koncích zubaté

silné stonky
často jemně chlupaté

Podle lidové pověsti je čekanka
proměněná dívka, která teskně čeká
podél cest na návrat svého milého.
Pražený kořen čekanky se dodnes
používá jako náhražka kávy,
tzv. cikorka. Výhodou je,
že neobsahuje kofein.

ŘEBŘÍČEK OBEČNÝ

Achillea millefolium / Common yarrow

20–80 cm

červen–září

Jsem houževnatá rostlina, která si na podmínky moc nestěhuje. Rostu na loukách, pastvinách, mezích a na okrajích cest.

Moje drobné bílé až narůžovělé květy tvoří nápadné květenství, které přitahuje opylovače. Listy mám jemně dělené a připomínají žebřík – odtud taky moje jméno.

Mám pevný stonek, který není lehké přetrhnout.

Kromě krásy přináším i užitek. V léčitelství sloužím k hojení ran nebo ke zlepšení trávení.

běžný druh

Spolek
Ametyst

POZNÁVACÍ ZNAKY

Listy řebříčku jsou jemně dělené
a připomínají tvar žebříku. Květenství
je uspořádané v chocholíku tvořeném
z množství menších úborů.

Svůj latinský název dostal řebříček
podle řeckého hrdiny Achilla, který
s ním prý léčil své vojáky.

kokoška PASTUŠÍ TOBOLKA

Capsella bursa-pastoris / Shepherd's purse

5–50 cm

březen–říjen

Někdy jsem v přírodě tak nízko u země,
že mě sotva zahlédneš, jindy se zase
natahuji až půl metru do výšky.

Poznáš mě podle drobných bílých květů
a srdcovitých plodů připomínajících
pastýřské měšce – tobolky, podle
kterých jsem dostala svůj název.

běžný druh

Spolek
Ametyst

POZNÁVACÍ ZNAKY

Charakteristické jsou odstávající
„srdíčkovité“ tobolečky a drobnější květy
na vrchu rostliny.

V lidové medicíně je velmi oblíbená
a využívána na spoustu potíží,
nejčastěji na zmírnění krvácení.
Při předávkování může způsobit
otravu.

JETEL LUČNÍ

Trifolium pratense / Red clover

10–50 cm

květen–říjen

Jsem hojně rozšířená, houževnatá a velmi důležitá rostlina. Poradím si s různými podmínkami. Rostu na loukách, polích i podél cest. Nejlépe je mi v mírně vlhké půdě někde na sluníčku.

Moje červenorůžové květy plné sladkého nektaru přitahují čmeláky a motýly. Snadno mě poznáš díky mým trojčetným listům. Někdy můj list vyrostе jako čtyřlístek. Říká se, že tomu, kdo ho najde, přinese štěstí.

běžný druh

Spolek
Ametyst

POZNÁVACÍ ZNAKY

Listy jetele mohou
mít výraznou bílou
kresbu připomínající
písmeno V.

Jetel luční patří mezi nejvýznamnější
pícniny, protože je bohatý na bílkoviny
a zlepšuje kvalitu půdy. Do luk je
proto často doséván.

ORSEJ JARNÍ

Ficaria verna / Lesser celandine

5–20 cm

březen–květen

Jsem jedním z prvních poslů jara a jako jeden z prvních nabízím pyl pro opylovače.

Moje žluté květy a lesklé, srdčité listy brzy z jara rozzáří vlhké listnaté lesy, vlhké louky či parky, kde často vytvářím souvislé koberce. Dej si však na mě pozor – jsem jedovatý!

běžný druh

Spolek
Ametyst

POZNÁVACÍ ZNAKY

žluté, lesklé květy
s 8–12 okvětními lístky

okrouhlé srdčité,
lesklé listy

Mladé listy se dříve přidávaly
do polévek jako lék na kurděje,
před rozkvětem totiž orsej ještě není
jedovatý.

ŠTULÍK ŽLUTÝ

Nuphar lutea / Yellow Water-lily

až 200 cm

červen–září

Mojí dominantou jsou sytě žluté až oranžově zbarvené květy. Mám zelené listy, které volně leží na vodní hladině.

Pod vodou skrývám dlouhé stonky vinoucí se k bahnitému dnu, kde jsem uchycen. Libuji si na slunných místech a bývám často ozdobou zámeckých rybníků obdobně jako lekníny.

Bolevecké rybníky,
Lobezský park

Spolek
Ametyst

POZNÁVACÍ ZNAKY

sytě žluté květy velké
4–6 cm, 5 okvětních lístků

velké, pevné
a lesklé vykrojené
listy

dlouhý stonek vyrůstající
z bahnitého dna

Jedlé jsou zejména oddenky. Kořen
je bohatý na škrob a je možné ho
použít jako zeleninu, sušený
a rozemletý jako náhražku mouky.

BRUSNICE BORŮVKA

Vaccinium myrtillus / Blueberry

30–45 cm

duben–červen

Kdo by neznal moje černomodré bobule plné vitamínů a antioxidantů. Jsem pěkný, hustě rozvětvený keřík s malými oválnými listy. Na rozdíl od brusnice brusinky je na podzim shazují.

Mé kvítky připomínají malé světlé baňky. Vyhledávám málo živné a kyselé půdy. Najdeš mě proto třeba i na vřesovištích, rašeliništích a na skalách.

**Bolevecké rybníky,
Božkovský ostrov**

Spolek
Ametyst

POZNÁVACÍ ZNAKY

listy – oválné, na okrajích
jemně vroubkované

listy – ze stonku
vyrůstají střídavě

květ – světle zelený
až růžový

Věděli jste, že borůvky jsou
prospěšné pro náš mozek?
Antioxidanty obsažené v plodech
chrání mozkové buňky
před poškozením, například záněty.

ROZRAZIL, POTOČNÍ

Veronica beccabunga / European Brooklime

20–50 cm

květen–srpen

To, že patřím mezi rozrazil, poznáš podle mých půvabných malých modrofialových kvítků. Mám poléhavý stonek a lesklé dužnaté listy. Mám rád bahno a vlhko. Nalezneš mě na březích toků, prameništích a bahnitých plochách.

Obsahuji značné množství vitamínu C. Můžeš mě ochutnat v jarním vitamínovém salátu.

Božkovský ostrov

Spolek
Ametyst

POZNÁVACÍ ZNAKY

květy – drobné,
modrofialové
se 4 okvětními
lístky

lísty vždy dva
proti sobě – vstřícné

lísty – lesklé, dužnaté
a lehce zubaté

Příbuzný rozrazil reze kvítek, kterému
se lidově přezdívá bouřka,
nevyhledává tak vlhká místa.

KOSATEC ŽLUTÝ

Iris pseudacorus / Yellow iris

až 120 cm

květen–červenec

Celé mé tělo roste z mohutného oddenku a abych udržel tak velké květy, potřebuji i silný stonek. Zbožňuju bahnité půdy bohaté na živiny a nejčastěji mě můžeš najít na březích rybníků a pomalu tekoucích vod. Člověk mě pěstuje i v zahradách, a to kvůli mým krásným květům a mečovitým listům.

Božkovský ostrov

Spolek
Ametyst

POZNÁVACÍ ZNAKY

výrazný žlutý květ
rozdělen na delší
a kratší okvětní lístky
připomínající jazyky

silný stonek

dlouhé zelené
listy připomínající meč

Kosatec žlutý se využívá v kořenových čistírnách odpadních vod. Pomáhá okysličovat vodu a redukovat sinice a řasy tím, že z ní odebírá živiny. Kořeny kosatce osidlují mikroorganismy, které rozkládají organické látky v odpadní vodě.

OLŠE LEPKAVÁ

Alnus glutinosa / Black alder

až 30 cm

březen–duben

Jméno mi daly moje mladé lepkavé listy. Na podzim se mé listy nezbarvují jako u jiných stromů, ale opadávají zelené. Mé květy jsou jehnědy a plody jsou šištice, které zůstávají na větvích dlouho po vypadání semen.

Barva mého dřeva je sytě žlutooranžová a využívá se v nábytkářství a umění. V krajině přispívám ke zpevnění břehů vodních toků a obohacuji půdu živinami. Jsem jeden z prvních jarních alergenů.

Božkovský ostrov

Spolek
Ametyst

POZNÁVACÍ ZNAKY

Listy: střídavé,
řapíkaté, široce vejčité
s výraznou žilnatinou.

Kůra: v mládí hladká,
šedavá. Ve stáří
černohnědá,
rozpraskaná.

Dřevo je měkké a málo pružné, dobře se štípe a vzdoruje vlhkosti. Při ponoření do vody má takřka neomezenou odolnost a neuvěřitelně ztvrdne podobně jako dub. Dříve se považovalo za nejvhodnější materiál pro podlahové stání u koní – dřevěná dlažba.

TOPOL ČERNÝ

Populus nigra / Black poplar

až 30 cm

březen–duben

Jsem štíhlý a dlouhověký strom. Dožiju se i několika staletí. Mám jemně vroubkované zašpičatělé listy na dlouhých řapících. Mé pupeny jsou špičaté, aromatické a typicky velmi lepkavé. Rády se lepí na psí tlapky. Moje semena se šíří větrem v lehkých chlupatých chomáčcích (chmýr). Jsem nenáročný a mám rád slunce. Nejlépe se mi daří na vlhkých místech kolem řek, potoků a v zaplavovaných oblastech. Často mě potkáš v alejích a parcích, kde se rád ukazuji jako okrasná dřevina. Můj nejčastější kultivar je takzvaná “Italica”, česky topol černý vlašský.

Lobezský park

Spolek
Ametyst

POZNÁVACÍ ZNAKY

Listy tvarem připomínají
kosočtverec, často
s výraznou špičkou.

Kůra je hnědošedá,
rozpraskaná.

Topoly zpevňují břehy a fungují i jako
protihluková stěna. Proto bývaly
často vysazovány kolem sportovišť,
stadionů nebo zemědělských závodů.
Mast z pupenů nebo kůry léčí
popáleniny. Jméno kultivaru “vlašský”
pochází ze zastaralého pojmenování
Itálie – Vlchy nebo Vlašsko.

OROBINEC ŠIROKOLISTÝ

Typha latifolia / Cattail

až 250 cm

červen–říjen

Jsem bahenní rostlina s typickým květenstvím připomínající doutník. Po dozrání se doutník promění v obří chomáč chmýří s plody, které se dále roznáší větrem. Poznáš mě podle dlouhých úzkých a zašpičatělých listů.

Nejsem jenom hezká rostlina, lidé mě používají při výrobě papíru, v léčitelství nebo při čištění vod. Na březích rybníků vytvářím často rozsáhlé porosty (rákosiny), které s oblibou využívají vodní ptáci.

Lobezský park

Spolek
Ametyst

POZNÁVACÍ ZNAKY

květenství v husté
silné palici připomínající
doutník s culíčkem

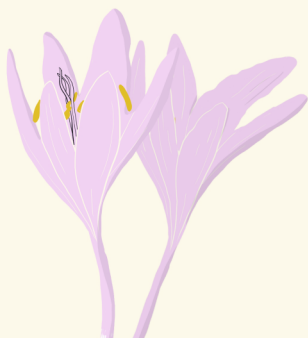

listy páskovité
se souběžnou žilnatinou

Po dozrání tvoří
nažky s chmýřím
chomáček "vaty".

V 50. letech 20. století se chmýr ve směsi s ovčí vlnou používal k výrobě pleteného zboží, například čepic. Ze stonků orobince se pletly košíky, ošatky a pantofle.

OCÚN JESENNÍ

Colchicum autumnale / Autumn crocus

až 30 cm

srpen–listopad

Mám trochu zvláštní rozvrh. Zatímco většina rostlin kvete na jaře nebo v létě, já si nechávám svůj velký okamžik na podzim. Mé fialové květy vyrůstají z holé země bez listů. Po odkvetení se schovám zpátky do země. Na jaře vytahuji nad zem listy s plodem (tobolkou), který v létě dozrává.

Pozor – jsem sice krásný, ale zároveň prudce jedovatý! Přesto se někdy, při velmi opatrném zacházení a dávkování, používám jako léčivka.

Zábělá

Spolek
Ametyst

POZNÁVACÍ ZNAKY

Květy jsou růžovořialové, vyrůstají přímo z hlízy bez listů, a to až na podzim, kdy jsou opylovány. Listy se objevují na jaře. Jsou dlouhé, lesklé a sytě zelené. Uprostřed listů se vytváří plody.

Někdy se ocunu přezdívá „naháček“. Semena a hlízy ocunu se užívaly již v antice při dně, revmatismu a astmatu, ale musely se velice opatrně dávkovat, aby nedošlo k otravě.

SASANKA HAJNÍ

Anemone nemorosa / Wood anemone

5–30 cm

březen–květen

Jsem bělavá královna jarních lesů. Mám moc ráda světlo a proto začínám kvést ještě před tím, než stromům začne rašit listí. Většinou mám kolem sebe spoustu svých sourozenců, a tak vytváříím velké a husté koberce v listnatých či smíšených lesích a na vlhkých loukách.

Pozor na mě, i když vypadám nevinně, čerstvě po utržení jsem jedovatá!

Zábělá

Spolek
Ametyst

POZNÁVACÍ ZNAKY

Listy jsou dlanité, troj- nebo pětičetné,
s typickým trojlaločným tvarem. Nápadné
bílé květy, asi 3 cm velké.

Vzácněji můžeme v přírodě, i na
Zábělé, vidět žlutě kvetoucí sasanky.
Jedná se o sasanku pryskyřníkovitou.